

Rutiner för tillämpning av lex Sarah

Vad är lex Sarah?

Lex Sarah brukar man benämna de bestämmelser i socialtjänstlagen, förkortad SoL, och i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, som reglerar anställdas med fleras skyldighet att rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah (SOSFS 2011:5) ska ansvarig nämnd fastställa rutiner för tillämpningen av bestämmelserna.

Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska rättas till. Genom lex Sarah ska risken minska för att liknande missförhållanden uppkommer igen.

Vilka omfattas av rapporteringsskyldigheten om lex Sarah?

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten, i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade och vid Statens institutionsstyrelse omfattas av rapporteringsskyldigheten. Det är:

- anställda
- uppdragstagare
- praktikanter under utbildning
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

Definitioner av begrepp

Avvikelse: En avvikelse uppstår om en verksamhet inte når upp till kvalitet, det vill säga inte efterlever krav och mål i föreskrifter eller beslut. En avvikelse uppstår också om personalen inte arbetar i enlighet med processerna och rutinerna som ingår i ledningssystemet.

Missförhållande: både utförda handlingar och handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har inte utförts ska rapporteras om de inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

En påtaglig risk för ett missförhållande, som också ska rapporteras, innebär att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Lex Sarah-rapport: är en rapport om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande enligt 14 kap. 3 § SoL respektive 24 b § LSS.

Lex Sarah-anmälan: är en anmälan av ett allvarligt missförhållande eller en

påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande till tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO) enligt 14 kap. 7 § SoL respektive 24 f § LSS.

Handläggning av lex Sarah-ärende: är alla åtgärder som vidtas från det att ett ärende inleds med att en rapport om ett missförhållande tas emot till dess att det avslutas med ett beslut och en eventuell lex Sarah-anmälan till tillsynsmyndigheten, ”Inspektionen för vård och omsorg”.

Rapporteringskyldiga ska få regelbunden information

Närmast ansvarig chef ansvarar för att informera om rapporteringskyldigheten både muntligt och skriftligt i samband med att en person påbörjar en anställning, ett uppdrag eller en praktikperiod. Chefen ansvarar sedan för att fortlöpande informera, både muntligt och skriftligt, dock minst en gång per år.

Samordnare inom lex Sarah

Inom arbets- och företagsnämnden ska finnas särskild utsedd funktion som samordnar och hanterar rapport, utredning och eventuell anmälan om Lex Sarah till Inspektion för vård och omsorg, IVO. Närmast ansvarig chef ansvarar för att informera person som påbörjar en anställning, ett uppdrag eller en praktikperiod om samordnarens funktion samt om funktionen förändras.

Vad ska rapporteras?

Missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden inom den egna verksamheten ska rapporteras. Det kan gälla utförda handlingar eller försummelser som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Exempel på missförhållanden som ska rapporteras är brister i rättssäkerhet vid handläggning och brister i bemötande. Med en påtaglig risk för ett missförhållande avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

När och hur görs rapporteringen?

Rapporteringen ska göras **omedelbart** när man får kännedom om missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållandet. Rapporteringen ska ske via blankett som finns tillgänglig på enheternas samarbetsyta. Rapporten ska innehålla information om

- vad det rapporterade missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande bestod i
- tänkbara orsaker till missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande
- konsekvenser av det inträffade

Rapporten ska lämnas till närmsta chef som är i tjänst. Om rapportören på grund av intressekonflikt eller annat skäl vill gå förbi chefen kan rapportering även göras direkt till arbets- och företagsnämnden via internpost som skickas till samordnare för lex Sarah.

Tänk gärna på att rapporten kan vara avidentifierad genom att inga enskildas namn anges. Detta förenklar vid utlämnande av allmän handling med hänsyn till sekretessen.

Registrering av rapport

Varje rapport ska registreras och diarieföras. I första hand ansvarar närmsta chef för att diarieföringen sker utan dröjsmål. Då samordnaren för lex Sarah tar emot en rapport ansvarar denna för att diarieföring sker.

När en rapport diarieförs ska arbetsmarknadsdirektören, enhetschef och samordnare för lex Sarah bjudas in som medhandläggare i ärendet.

Närmsta chef ansvarar för omedelbara åtgärder

Om mottagaren av rapporten är annan än den närmsta chef som ansvarar för den berörda verksamheten, ska mottagaren omedelbart överlämna rapporten till närmsta chef så att denna kan göra en bedömning om omedelbara åtgärder behöver vidtas. Åtgärderna ska dokumenteras av närmsta chef.

Med omedelbart menas rimligen i direkt anslutning till att rapporten tas emot: samma arbetspass, nästföljande arbetspass eller nästföljande dag.

Nödvändiga åtgärder som situationen kräver kan till exempel vara åtgärder som

- undanröjer direkta hot mot enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa
- förhindrar att konsekvenserna för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa förvärras.

Information och stöd till den enskilde

Närmsta ansvariga chef ansvarar för att ta ställning till om och hur den enskilde som berörs ska ges stöd och informeras om rapporten och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den.

Den enskilde som berörs ska som huvudregel alltid underrättas om ett missförhållande som har inträffat. Vidare bör den enskilde som berörs alltid underrättas när en anmälan har gjorts till Inspektionen för vård och omsorg, IVO om ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande.

Information till nämnden

Arbetsmarknadsdirektören ansvarar för att informera nämndens presidium om att en rapport upprättats, om den är av allvarligare karaktär. I övriga fall informeras respektive nämnd genom ett anmälningsärende vid nästkommande sammanträde.

När en rapport leder till en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg informerar lex Sarah-koordinator respektive nämnd i ett informationsärende. Beslutet från Inspektionen för vård och omsorg återrapporteras till respektive nämnd i ett informationsärende.

Utredningen

- Närmsta chef kontaktar omgående samordnare för lex Sarah. Samordnaren bistår med utredningen i nära samarbete med ansvarig chef.
- Närmsta chef gör tillsammans med samordnaren senast dagen efter en första bedömning av rapporten och initierar utredningen. Bedömningen kan resultera i att utredningen hanteras snabbare än vad som anges nedan.
- Senast inom tre arbetsdagar kallar samordnaren ansvariga till ett möte som ska äga rum inom tio arbetsdagar efter kallelsen.
- Vid mötet görs en genomgång av det som föranlett rapport, analys och handlingsplan, inklusive fastställande av vem som gör vad. Samordnaren för minnesanteckningar. Tid bokas för uppföljande möte, som ska ske inom 20 arbetsdagar efter det första mötet. Samtliga berörda ansvarar för att åtaganden verkställs tills nästa möte.
- Närmsta chef återkopplar till direkt berörda medarbetare vad rapporten avser.
- På uppföljande möte, inom 20 dagar efter det första mötet, rapporteras verkställda åtgärder och vilken återkoppling som har skett till medarbetare. Analys av resultatet och bedömning om det finns risk att händelsen återupprepas. Ställningstagande till eventuell anmälan till Inspektionen för vård och omsorg
- Närmaste chef återkopplar åter till berörda medarbetare samt berörd arbetsgrupp.
- Närmaste chef ansvarar för att implementera eventuellt ändrade rutiner och arbetssätt som föranletts av utredningen.
- När utredningen är färdig beslutar arbetsmarknadsdirektören om de vidtagna åtgärderna är tillräckliga. Om åtgärderna är tillräckliga avslutas ärendet och samordnaren diarieför utredningen i kommunens ärendehanteringssystem samt avslutar ärendet.

Dokumentation i utredningen

Utredningen ska dokumenteras noggrant så att olika riskfaktorer kan identifieras för att undvika framtida missförhållanden. Av dokumentationen ska framgå:

- vem som anmälde missförhållandet eller risken för missförhållandet
- vad missförhållandet, eller risken för missförhållandet, bestod av
- vilka konsekvenser det fick eller kunde ha fått för den enskilde
- när rapporten togs emot
- när missförhållandet eller risken för missförhållandet uppmärksammades
- när missförhållandet eller risken för missförhållandet inträffade
- tänkbara orsaker till att missförhållandet eller risken för missförhållandet inträffade
- om det har inträffat tidigare och i så fall varför det inträffade igen
- bedömning av om något liknande skulle kunna inträffa igen
- vilka åtgärder som vidtogs för att undanröja eller avhjälpa och tidpunkt för dessa
- övrigt som framkom i utredningen
- vilket beslut som utredningen avslutades med

Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg

Om en rapport rör ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska en anmälan göras till Inspektionen för vård och omsorg.

Arbetsmarknadsdirektören beslutar, efter samråd med samordnare för lex Sarah och kommunjurist, om en anmälan ska lämnas Inspektionen för vård och omsorg. Om direktören fattar beslut om att anmäla händelse till Inspektionen för vård och omsorg ansvarar samordnare för lex Sarah att så sker.